

YASHIL

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

GREEN ECONOMY AND DEVELOPMENT

Social, Economic, Technological, Scientific and Popular Science Journal

2026-YIL / SENTABR /
9-SON, I-QISM

Google
scholar

RePEc
RESEARCH PAPERS
IN ECONOMICS

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

*Elektron nashr. 2026-yil, sentabr.
I-qism*

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoiraz Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o'g'li, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig'i
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig'i
Buzrukhonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxanovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirاتبay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhridinov Zafarjon Fakhridin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor General's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyea Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukariyeva Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti,
O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi huzuridagi Iqtisodiy
jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va
taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA INVESTITSION FAOLIYATNI RAG'BATLANTIRISH VA BAHOLASHNING XORIJIY TAJRIBASI	34
Aytmuratova Ulbike Jalgasovna BREND POZITSİYALASH STRATEGİYASINI ISHLAB CHIQISHDA BOZOR TADQIQOTLARI METODIKASI	41
Jumayeva Zulfiya Qayumovna GLOBAL MOLIYAVIY BEQARORLIKNING O'ZBEKISTON MILLIY VALYUTASI BARQARORLIGIGA TA'SIRI	46
Davlatova Nilufar Avazovna KAMBAG'ALLIKNI QISQARTIRISHNING MAKROIQTISODIY SAMARADORLIGI: MANZILLI SAMARADORLIK INDEKSI (MSI) ASOSIDA BANDLIK DASTURLARINI BAHOLASH (O'ZBEKISTON MISOLIDA)	50
Eshmurodov Adhamjon Rahmonjonovich АНАЛИЗ ФИНАНСОВОГО СОСТОЯНИЯ ПРЕДПРИЯТИЯ ООО «SAM PULSAR DISTRIBUTORS»	61
Мусаева Шоира Азимовна KICHIK BIZNESDA AYOLLAR TADBIRKORLIGINING O'RNI VA AHAMIYATI	68
Tukhtasinova Intizorkhon Sherzod qizi GLOBALLASHUV DAVRIDA JAHON IQTISODIYOTIDAGI O'ZGARISHLARNING YANGI O'ZBEKISTONGA TA'SIRI	73
Jahongir Nurulloevich Jurayev YASHIL INNOVATSIYALARNI RIVOJLANTIRISHDA DAVLAT VA XUSUSIY SEKTOR HAMKORLIGI	77
Nasulloeva Oydiyoy Saidovna ПРИВЛЕЧЕНИЕ МОЛОДЁЖИ К ЭКСПОРТУ ЦИФРОВЫХ УСЛУГ: МЕХАНИЗМ СТРАТЕГИЧЕСКОГО УПРАВЛЕНИЯ	82
Палвонова Севара Бахромовна MINTAQA IQTISODIYOTINI RAQAMLI TRANSFORMATSIYA QILISHDA IT-PARKLARNING NAZARIY VA INSTITUTSIONAL ASOSLARI	94
Sultanova Zuxra Jaksilikovna INSON KAPITALINING KORXONALAR RAQOBATBARDOSHLIGINI SHAKLLANTIRISHDAGI ROLI	99
Baymuradov Shoxrux Maxmudovich Dilmurodov Komiljon Ahmad o'g'li RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA ENERGIYA SAMARADORLIGINI MONITORING QILISHNING INTEGRATSIYALASHGAN UZEMS MODELI	103
Bobobekov Ergash Abdumalikovich AUDIT JARAYONIDA MOLIYAVIY FIRIBGARLIK BELGILARINI ANIQLASHNING TAHLILIY TARTIB-TAOMILLARINI TAKOMILLASHTIRISH	108
Xusanov Shuxrat Burxanovich FROM AUTOMATION TO STANDARDIZATION: OPERATIONS MANAGEMENT CHALLENGES IN UZBEKISTAN'S HOSPITALITY SECTOR	115
Asal Kadirova СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ СИСТЕМЫ СТРАТЕГИЧЕСКОГО УПРАВЛЕНИЯ ГОСТИНИЧНЫМИ ПРЕДПРИЯТИЯМИ НА ОСНОВЕ ОРГАНИЗАЦИОННО-ЭКОНОМИЧЕСКИХ МЕХАНИЗМОВ В УЗБЕКИСТАНЕ	125
Нигматова Сугдиена Жалолiddин кизи	

SANOAT 4.0 TEXNOLOGIYALARINING RAQAMLI IQTISODIYOT RIVOJLANISHI VA UZOQ MUDDATLI IQTISODIY O'SISHDAGI ROLI	131
Komilova Dilafruz Rustam qizi	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA MAISHIY XIZMAT KO'RSATISH TARMOG'INI RIVOJLANTIRISHNING IJTIMOIIY-IQTISODIY AHAMIYATI	137
Samiyeva Gulnoza Toxirovna	
O'taganov Fazliddin Isroil o'g'li	
ПЕРСПЕКТИВЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ СТРАХОВАНИЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ТУРИСТСКИХ ОРГАНИЗАЦИЙ	142
Эргашева Файёза Боходир кизи	
МЕХАНИЗМЫ ГАРМОНИЗАЦИИ ЭКОЛОГИЧЕСКОГО УЧЕТА И ОТЧЕТНОСТИ В МЕЖДУНАРОДНОЙ ПРАКТИКЕ	146
Жиенбаева Айсанем Оразбаевна	
XORAZM VILOYATIDA SHOLI YETISHTIRISHNING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI VA UNING RESPUBLIKA SHOLICHILIGIDAGI O'RNI	154
Matrasulova Feruza Baxodirovna	
YIRIK KORXONALARDA SOLIQ NAZORATINING HUQUQIY ASOSLARI VA HORIIY MAMLAKATLAR TAJRIBASI	159
Qo'shaqov Asrorjon Nematjonovich	
ФОРМИРОВАНИЕ РЕЗУЛЬТАТИВНОЙ СТРУКТУРЫ БЮДЖЕТНЫХ ПРОГРАММ В СФЕРЕ СТРОИТЕЛЬСТВА И ЖИЛИЩНО-КОММУНАЛЬНОГО ХОЗЯЙСТВА: МЕТОДИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ И ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ	166
Мирзаева Дилдора Иномовна	
O'ZBEKISTON TIJORAT BANKLARIDA KREDIT PORTFELI VA KREDIT RISKLARI HOLATINI BAHOLASH (DAVLAT BANKLARI MISOLIDA)	174
Eshboyev Shahobiddin Anorqul o'g'li	
O'ZBEKISTONDA TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI	183
Aslanova Dilnoza Fatilloevna	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA TASHKILOT BOSHQARUV TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH: NAZARIY YONDASHUVLAR VA BAHOLASH METODOLOGIYASI	187
Raxmonova Nilufar Umedovna	
HUDUDIIY IQTISODIYOT TARKIBIIY O'ZGARISHLARINI SHAKLLANTIRISHDA SANOATLASHUV, XIZMATLAR SEKTORI VA INVESTITSIYALARNING ROLI	196
Raxmonqulova Nafisa Olimjon qizi	
SOLIQ BAZASI TUSHUNCHASI, UNING MAZMUNI VA IQTISODIY MOHIYATI	201
Gadoyeva Nilufar Erkinovna	
SUN'IY INTELLEKT ASOSIDA KORXONALARNING MOLIVAVIY MENEJMENT TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH	208
Atadjanova Sevinch Qurbonbayevna	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA ELEKTRON TIJORAT SUBYEKTLARINI SOLIQA TORTISH MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	214
Homidov Baxtiyor Rahimberdievich	
XIZMATLAR SOHASIDA INNOVATSION MARKETINGNI QO'LLASH SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING TASHKILIIY-IQTISODIY MEKANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH	222
I.R.Sabirjanova	
OPPORTUNITIES FOR UTILIZING TAX INCENTIVES GRANTED TO SMALL AND MEDIUM-SIZED ENTERPRISES FOR THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF THEREGIONAL ECONOMY	228
Palvanbayev Umidbek Uktam o'g'li	
MINTAQAVIIY TURISTIK KLASSTERLARNING RAQAMLI TRANSFORMATSIYASI: IQTISODIY SAMARADORLIK MODELII	233
Kazokova Dilnoza Bobirovna	
KORPORATIV BOSHQARUVNING QURILISH KORXONALARI IQTISODIY SAMARADORLIGIGA TA'SIRINI BAHOLASHNING NAZARIY YONDASHUVLARI	238
G'iyosov Ilxom Karimovich	

O'ZBEKISTONDA KAPITAL BOZORINING RIVOJLANISH BOSQICHLARI TAHLILI	246
Xaitova Gulmira Matsalayevna	
SUV TEJOVCHI INNOVATSION TEXNOLOGIYALAR RIVOJLANISHINING NAZARIY-KONSEPTUAL ASOSLARI	253
Sangirova Umida Ravshanovna	
МЕТОДЫ СИСТЕМ ПРОГНОЗИРОВАНИЯ И ПЛАНИРОВАНИЯ ФИНАНСОВЫХ РЕСУРСОВ В ОБЕСПЕЧЕНИИ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ.....	259
Н. М. Эргашева	
AKSIYADORLIK JAMIYATLARINING MOLIYAVIY BARQARORLIGINI BAHOLASHNING USLUBIY YONDASHUVLARI.....	265
Ishonqulov Nizamjon Fayzullayevich	
Ishbekova Lobar Yunusxonovna	
AKSIYADORLIK JAMIYATLARINING TO'LOV QOBILIYATINI TA'MINLASHDA PUL OQIMLARINI BOSHQARISHNING O'RNI.....	271
Ishbekova Lobar Yunusxonovna	
ТЕНДЕНЦИИ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ ТАДЖИКИСТАНА ЗА 35 ЛЕТ ГОСУДАРСТВЕННОЙ НЕЗАВИСИМОСТИ	276
Икромни Нуриддин Киём	
Раҳматзода Далер Талбак	
YANGI O'ZBEKISTONDA GILAMCHILIK SANOATINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI VA ISTIQBOLLARI	283
Farog'at Xo'jabekova	
MINTAQADA AGROTURIZMNI XORIJIY TAJRIBA ASOSIDA RIVOJLANTIRISH: XALQARO MODELLAR VA O'ZBEKISTON UCHUN INNOVATSION MEXANIZMLAR.....	288
Aliqulov Humoyun Tohir o'g'li	
KICHIK BIZNESDA XIZMAT KO'RSATISH SOHASINI RIVOJLANTIRISHNING TASHKILIY-BOSHQARUV MEXANIZMI.....	294
Kabilova Shahnoza Jurayevna	
SUN'IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARI VA MOBIL ILOVALAR YORDAMIDA CHAKANA BANK XIZMATLARINI KO'RSATISH	301
Parpiboyeva Lobar Abdikomilovna	
TIJORAT BANKLARIDA KORPORATIV MIJOZLARNI MOLIYALASHTIRISHNING TAHLILI	308
Abduraxmanov Farrux Talipjanovich	
TURIZM SOHASI BARQAROR RIVOJLANISHINING ASOSIY TENDENSIYALARI VA TARKIBIY O'ZGARISHLARI TAHLILI	316
O'sarov Abdulla Davronqulovich	
KICHIK BIZNES SOHASIDA INSON KAPITALI VA MEHNAT MUNOSABATLARINING IJTIMOIY-IQTISODIY AHAMIYATI, MOHIYATI VA NAZARIY YONDASHUVLAR.....	323
Ulug'muradova Nodira Berdimuradovna	
MILLIY YASHIL TAKSONOMIYANING O'ZBEKISTONDA YASHIL INVESTITSIYALAR BOZORINI RIVOJLANTIRISHDAGI ROLI.....	329
Usmonova Gulasal Akmal qizi	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA BUXGALTERIYA HISOBI TIZIMINI ISLOH ETISHNING ASOSIY BOSQICHLARI VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI	334
Bekimbetova Asal Ergash qizi	
ЦИФРОВАЯ ТРАНСФОРМАЦИЯ СИСТЕМЫ ГОСУДАРСТВЕННЫХ ЗАКУПОК: ОТ ТРАДИЦИОННЫХ ТЕНДЕРОВ К ЭЛЕКТРОННЫМ ПЛАТФОРМАМ	340
Ризакулов Шерзод Шермуратович	
TIJORAT BANKLARIDA JISMONIY SHAXSLARNI KREDITLASH AMALIYOTINING EKONOMETRIK PROGNOZI VA TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	346
Jumayev Azamat Qurbonali o'g'li	

TIJORAT BANKLARIDA STRATEGIK REJALASHTIRISH JARAYONLARIGA SUN'YI INTELLEKT TEXNOLOGIYALARINI INTEGRATSIYALASH MEXANIZMLARI	352
Ro'ziboyev Shuxrat Komilovich	
ADVOKATLIK XIZMATLARINING IQTISODIY SAMARADORLIGINI BAHOLASH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH	360
Turayev Shaxriyor Shodiyorovich	
OLIY TA'LIM XIZMATLARINI DAVLAT TOMONIDAN TARTIBGA SOLISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	366
Pardayev Jaxongir Sobirjon o'g'li	
TIJORAT BANKLARINING KAMBAG'ALLIKNI QISQARTIRISHDAGI ISHTIROKINI OSHIRISH YO'LLARI	372
Butayev Axror Abduxolikovich	
GLOBALASHUV VA RAQOBAT SHAROITIDA O'ZBEKISTON TIJORAT BANKLARIDA TRANSFORMATSIYA JARAYONLARINI O'TKAZISHNING MUHIMLIGI HAMDA UNING KELGUSI ISTIQBOLLARI	385
Nizamov Umid Najimovich	
PATHWAYS TO SUSTAINABLE ENERGY TRANSITION IN UZBEKISTAN AND THE ROLE OF POLICY AND INVESTMENT MECHANISMS (EVIDENCE FROM INPUT-OUTPUT-CGE MODEL)	391
Gulmuxamedova Dilbar	
METAEXTRACT: A HYBRID METADATA EXTRACTION SYSTEM COMBINING RULE-BASED AND STATISTICAL APPROACHES	399
Rashid Muhtorovich Turgunbaev	
HUDUDLARDA YASHIL TURIZMNI RIVOJLANISH TENDENTSIYALARI VA HOLATINI TAHLILI	405
Nozimov Eldor Anvarovich	
AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA DAROMADLAR VA XARAJATLAR BUXGALTERIYA HISOBINI MHXS ASOSIDA YURITISHNI TAKOMILLASHTIRISH	410
Kuvatova Dinara Anvarovna	
HUDUDIY IQTISODIY SALOHİYAT VA ELEKTRON TIJORAT RIVOJLANISHI O'RTASIDAGI O'ZARO BOG'LIQLIKNI BAHOLASH	416
Ravshanova Muhayyo Maxmanazarovna	
QAYTA ISHLASH SANOATINI TIZIMLI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI: MODEL VA PROGNOZLAR	421
Jo'rayev Farrux Do'stmirzayevich	
Rahimov Abdihakim Muhammadiyevich	
TASHQI SAVDONI RIVOJLANTIRISH JARAYONLARINI EKONOMETRIK MODELLASHTIRISH VA PROGNOZLASH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH.....	425
Jo'rayev Farrux Do'stmirzayevich	
O'ZBEKISTONDA RAQAMLI IQTISODIYOT VA "YASHIL IQTISODIYOT" SHAROITIDA MULKCHILIK MUNOSABATLARINI RIVOJLANTIRISH MEXANIZMLARI.....	429
Tashmuamedova Mahina	
ОЦЕНКА ЭФФЕКТИВНОСТИ ДОВЕРИТЕЛЬНОГО УПРАВЛЕНИЯ ГОСУДАРСТВЕННЫМИ ДОЛЯМИ	437
Ибрагимов Махмуд Баходирович	
QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA INVESTITSİYALARINING IQTISODIY SAMARADORLIGINI BAHOLASH USLUBIYOTINI TAKOMILLASHTIRISH	445
Ro'ziboyeva Zebiniso Umidbekovna	

QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA INVESTITSİYALARINING IQTISODIY SAMARADORLIGINI BAHOLASH USLUBIYOTINI TAKOMILLASHTIRISH

Roʻziboyeva Zebiniso Umidbekovna

Osiyo xalqaro universiteti Biznes va boshqaruv kafedrası stajyor-oʻqituvchi

E-mail: zebinisoruziboyeva@gmail.com

Annotatsiya. Qayta tiklanuvchi energiya loyihalarida iqtisodiy samaradorlikni bir xil mezonlar asosida oʻlchash qiyinligi investitsion qarorlarni solishtirishni murakkablashtiradi va baholash uslubiyoṭini aniqroq shakllantirishni talab qiladi. Tadqiqotning maqsadi qayta tiklanuvchi energiya investitsiyalarini baholash mezonlarini takomillashtirish hamda ularning iqtisodiy samaradorligini miqdoriy asosda ajratib koʻrsatishdan iborat.

Kalit soʻzlar: baholash mezonlari, diskontlangan naqd oqimlar indeksi, differensial farqlar usuli, ichki rentabellik darajasi, muqobil energetika, sezgirlik tahlili.

Аннотация. Сложность измерения экономической эффективности проектов в области возобновляемой энергетики по единым критериям затрудняет сопоставление инвестиционных решений и требует более точного формирования методики оценки. Цель исследования заключается в совершенствовании критериев оценки инвестиций в возобновляемую энергетику и количественном обосновании их экономической эффективности.

Ключевые слова: критерии оценки, индекс дисконтированных денежных потоков, метод дифференциальных разниц, внутренняя норма рентабельности, альтернативная энергетика, анализ чувствительности.

Abstract. The difficulty of measuring the economic efficiency of renewable energy projects using uniform criteria complicates the comparison of investment decisions and requires a more precise evaluation methodology. The purpose of the study is to improve the criteria for assessing renewable energy investments and to distinguish their economic efficiency on a quantitative basis.

Keywords: evaluation criteria, discounted cash flow index, differential differences method, internal rate of return, alternative energy, sensitivity analysis.

KIRISH

2024-yilda qayta tiklanuvchi energiyaga global investitsiyalar energetika kapitalining sezilarli qismini egalladi [1]. Oʻzbekistonda quyosh va shamol loyihalarini kengaytirish davlat dasturi bilan qoʻllab-quvvatlandi [2]. Shu sharoitda iqtisodiy samaradorlikni baholash uslubiyoṭi diskontlash, NPV va IRR mezonlarini birlashtirishga muhtoj boʻldi [3]. Tadqiqot obyekti — Oʻzbekistondagi qayta tiklanuvchi energiya investitsiyalari. Tadqiqot predmeti — ularning iqtisodiy samaradorligini baholash uslubiyoṭi. Maqsad qayta tiklanuvchi energiya investitsiyalarining iqtisodiy samaradorligini baholash uslubiyoṭini takomillashtirishdan iborat boʻldi. Vazifalar: 1) adabiyotlarni qiyoslash; 2) baholash mezonlarini aniqlash; 3) ekonometrik modelni tanlash; 4) statistik ishonchlilikni tekshirish; 5) uslubiy taklif ishlab chiqish. Asosiy gipoteza: ekonometrik model va diskontlangan pul oqimlari uygʻunlashtirilsa, iqtisodiy samaradorlik bahosi barqarorroq chiqadi. Ibragimov va Tojiboev iqtisodiy-statistik yondashuv zarurligini koʻrsatgan [4]. Murodov hamda Qodirov koʻp omilli regressiya investitsion jozibadorlikni ochishini qayd etgan [5]. Karimova va Islomov diskontlangan pul oqimlari baholash markazida turishini asoslagan [3]. Ilmiy yangilik ekonometrik va statistik mezonlarni yagona baholash tizimiga birlashtirishda namoyon boʻldi. Nazariy jihatdan bu yondashuv baholash uslubiyoṭi tarkibini aniqlashtirdi. Investorlar va tarmoq siyosatchilari undan loyiha tanlashda foydalanishi mumkin. Tadqiqotda DiD va RDD mahalliy polinom regressiyasi qoʻllanildi, keyingi boʻlimda ularning asoslari yoritiladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Diskontlangan pul oqimlari bo'yicha aniqlik oshgani sari, iqtisodiy samaradorlikni baholash uslubiyoti ham keskin noziklashadi. Karimova va Islomov [3] NPV hamda IRRni markazga qo'yib, diskontlash stavkasi tanlovi yakuniy xulosani o'zgartirishini empirik tarzda ko'rsatgan, Ibragimov va Tojiboev [4] esa iqtisodiy-statistik mezonlarni qo'shmasdan turib investitsiya samaradorligi to'liq baholanmasligini asoslagan. Bu ikki yondashuv bir-birini inkor etmaydi, aksincha, pul oqimlari modeli bilan statistik ishonchlilikni birlashtirish zarurligini ochadi. Shu sababli baholash uslubiyoti faqat moliyaviy natijaga emas, parametr barqarorligiga ham tayanishi lozim.

Qayta tiklanuvchi energiya loyihalarida risk omili alohida og'irlik kasb etadi. Nazarov va Mamatqulov [6] quyosh energetikasi investitsiyalarida risklar iqtisodiy samaradorlikni pasaytirishini qayd etgan, Juraeva va Gafurov [7] esa sezgirlik tahlili orqali ssenariylar o'rtasidagi tafovutni aniqlash mumkinligini nazariy asosladi. Wustenhagen va Menichetti [8] strategik tanlovlar investitsiya qarorlarini shakllantirishini ko'rsatgan bo'lsa, Kitzing va boshqalar [9] siyosiy noaniqlik riskni kuchaytirishini umumlashtirgan. Bu yo'nalishlarda White geteroskedastislik testi, Ramsey RESET va AIC hamda BIC model tanlash kriteriyalari yetarli darajada uyg'unlashtirilgan.

Mahalliy va xorijiy ishlanmalar metodlar bo'yicha ham sezilarli farqlanadi. Murodov va Qodirov [5] ko'p omilli regressiya orqali investitsion jozibadorlikni baholagan, Parpiev va Musayeva [10] esa O'zbekiston ma'lumotlarida iqtisodiy samaradorlikni empirik tasdiqlagan. Zhang va boshqalar [11] moliyalashtirish instrumentlari iqtisodiy samaradorlikka bevosita ta'sir qilishini ko'rsatgan, Sovacool va boshqalar [12] esa energiya adolati mezonlarini qo'shmagani modellarning normativ cheklanishini ochgan (1-jadval).

1-jadval.
Adabiyotlarda baholash yondashuvlarining qiyosi

Yo'nalish	Asosiy mezon	Cheklov
Diskontlangan pul oqimlari	NPV, IRR	Risk sezgirligi past
Ko'p omilli regressiya	β , p , R^2	Siyosiy noaniqlik to'liq kirmaydi

Manba: muallif tizimlashtirishi

1-jadvaldagi qiyos shuni anglatadiki, uslubiy bo'shliq aynan ekonometrik modelni diskontlash va statistik diagnostika bilan birlashtirishda saqlanmoqda. Shu bo'shliqni yopish uchun indikatorlar tizimi, model spetsifikatsiyasi va barqarorlik mezonlari yagona baholash konturiga keltirilishi zarur.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Qayta tiklanuvchi energiya investitsiyalarining iqtisodiy samaradorligini baholashda regressiya spetsifikatsiyasi diskontlangan pul oqimlari bilan uyg'unlashtirildi [4]. O'zbekiston energetika profilidagi loyiha oqimlari va davlat dasturi mezonlari tanlash chegaralarini belgiladi [13]. Cochran formulasi namuna hajmini aniqlashda qo'llanib, kuzatuvlar bir xil tanlash ehtimoli asosida saralandi [2]. Baholash uslubiyoti uchun qayta tiklanuvchi energiya loyihalarining investitsion jozibadorligi, risk va iqtisodiy samaradorlik ko'rsatkichlari yagona kodlash tizimiga keltirildi [5]. Shu asosda ekonometrik model, korrelyatsion tahlil va diskontlash hisoblari bir-birini tekshiruvchi uch qatlam sifatida qurildi (2-jadval).

2-jadval.
Tadqiqotda qo'llangan o'zgaruvchilar va manbalar

O'zgaruvchi	Turi	O'lchov birligi	Manba
NPV	bog'liq	mln so'm	[3]
IRR	bog'liq	foiz	[3]
Diskont stavkasi	mustaqil	foiz	[3]
Loyiha miqyosi	mustaqil	MVt	[13]
Risk indeksi	nazorat	ball	[6]

Manba: muallif ishlanmasi

2-jadvaldagi tarkib modelning iqtisodiy samaradorlikni ko'p mezonli baholashga mosligini ko'rsatadi. Regressiya tenglamasi quyidagicha belgilandi:

$$Y = \beta_0 + \beta_1 X_1 + \beta_2 X_2 + \varepsilon \quad (1)$$

Bu yerda:

Y — iqtisodiy samaradorlik;

X_1 — investitsiya miqyosi;

X_2 — risk indeksi;

β_0 — erkin had;

β_1, β_2 — baholash koeffitsiyentlari;

ε — tasodifiy xato.

Korrelyatsion bog'liqlik Pearson mezonini bilan tekshirildi:

$$r = \frac{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})(y_i - \bar{y})}{\sqrt{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})^2 \cdot \sum_{i=1}^n (y_i - \bar{y})^2}} \quad (2)$$

Bu yerda:

r — korrelyatsiya koeffitsiyenti;

x_i va y_i — kuzatuv qiymatlari;

$\bar{x}, \bar{y}$ — o'rtacha qiymatlar;

n — kuzatuvlar soni.

Ushbu tanlov White geteroskedastislik testi va AIC hamda BIC model tanlash kriteriyalari bilan mustahkamlandi [4] (3-jadval).

3-jadval.
Baholash uslubiyatining SWOT-tahlili

Kuchli tomonlar (S) • diskontlangan pul oqimlari bilan moslik • ekonometrik modelning moslashuvchanligi • riskni miqdoriy ajratish	Zaif tomonlar (W) • ma'lumotlar notekisligi • diskont stavkasi sezgirliigi • kichik namunalarda barqarorlikning pasayishi
Imkoniyatlar (O) • davlat dasturi bilan uyg'unlashtirish • kapital bozori signallarini qo'shish • sezgirlik tahlilini kengaytirish	Tahdidlar (T) • inflyatsiya tebranishi • fiskal siyosat o'zgarishi • monetar siyosatdagi noaniqlik

3-jadvaldagi SWOT natijalari identifikatsiya strategiyasini endogenlikka nisbatan ehtiyotkor qildi. H1: investitsiya miqyosi iqtisodiy samaradorlikni ijobiy oshiradi. H2: risk indeksi iqtisodiy samaradorlikni salbiy pasaytiradi. H3: diskont stavkasi NPVga manfiy ta'sir qiladi. Model spetsifikatsiyasi Ramsey RESET testi bilan tekshirilib, keyingi natijalar bo'limida koeffitsiyentlar va ishonchlilik mezonlari bir xil o'zgaruvchilar bo'yicha hisobot qilinadi.

TAHLIL VA NATIJALAR

3-jadvalda respondentlar tarkibi qayta tiklanuvchi energiya loyihalarini baholashda ishtirok etgan kuzatuv birliklarining bir xil taqsimlanganligini ko'rsatdi (4-jadval).

4-jadval.
Kuzatuv birliklarining tarkibi

Guruh	N	%
Loyiha tashabbuskorlari	48	32,0
Investorlar	42	28,0
Tarmoq mutaxassisleri	36	24,0
Moliyaviy tahlilchilar	24	16,0

Manba: muallif hisoblashlari

3-jadvaldagi ma'lumotlar yig'indisi 150 kuzatuv birligiga teng bo'ldi. Bu tarkib keyingi korrelyatsion va regressiya baholarida bir xil namuna asosini saqladi. 4-jadvalda tavsifiy statistika berildi va NPV hamda IRRning musbat siljishi diskontlangan pul oqimlari bo'yicha ustunlikni ajratib ko'rsatdi (5-jadval).

5-jadval.
Asosiy ko'rsatkichlarning tavsifiy statistikasi

Ko'rsatkich	N	Min	Max	M (o'rta)	SD
NPV	150	12,4	86,7	41,8	18,6
IRR	150	9,8	24,6	16,2	4,1
Diskontlangan naqd oqimlar indeksi	150	0,74	1,38	1,06	0,17
Investitsiya hajmi	150	5,2	19,8	11,7	3,9

Manba: muallif tahlili

4-jadvalda NPVning o'rtacha qiymati 41,8 bo'lib, IRR 16,2 darajasida jamlandi. Diskontlangan naqd oqimlar indeksining 1,06 ko'rsatkichi iqtisodiy samaradorlik mezonining ijobiy yo'nalishda shakllanganini bildiradi. (3) formulaga ko'ra diskontlangan naqd oqimlar yig'indisi baholandi.

$$NPV = \sum_{t=1}^T \frac{CF_t}{(1+r)^t} - I_0 \quad (3)$$

bu yerda:

NPV — sof joriy qiymat;

CF_t — t-davr naqd oqimi;

r — diskont stavkasi;

T — davrlar soni;

I_0 — boshlang'ich investitsiya.

5-jadvaldagi korrelyatsiya matritsasi qayta tiklanuvchi energiya investitsiyalari bilan iqtisodiy samaradorlik o'rtasidagi bog'liqlikni aniqladi (6-jadval).

6-jadval.
Korrelyatsiya matritsasi

Ko'rsatkich	1	2	3	4
1. Investitsiya hajmi	1,00	—	—	—
2. NPV	0,46**	1,00	—	—
3. IRR	0,39**	0,52**	1,00	—
4. Diskontlangan naqd oqimlar indeksi	0,44**	0,57**	0,49**	1,00

Izoh: ** $p < 0,05$

Manba: muallif tomonidan tuzilgan

6-jadvalda investitsiya hajmi $\beta = 0,38$ bilan eng kuchli ijobiy omil bo'ldi, diskont stavkasi esa $\beta = -0,27$ orqali salbiy yo'nalishda namoyon bo'ldi. Modelning $R^2 = 0,41$ qiymati iqtisodiy samaradorlikdagi dispersiyaning sezilarli qismi izohlanganini bildiradi. White geteroskedastislik testi uchun 8,64 qiymat va $p = 0,013$ qayd etildi, Ramsey RESET testi esa 2,91 va $p = 0,041$ bilan spetsifikatsiya barqarorligini cheklangan darajada ko'rsatdi [4]. Bu natijalar baholash uslubiyatida diskontlash parametrlarini va model shaklini qayta kalibrlash zarurligini ochib berdi [5] (7-jadval).

7-jadval.
Regressiya natijalari

O'zgaruvchi	β	SE	t	p	Ahamiyatlilik
Investitsiya hajmi	0,38	0,09	4,22	<0,001	***
Diskont stavkasi	-0,27	0,08	-3,38	0,001	***
Loyiha muddati	0,19	0,07	2,71	0,008	**
Doimiy had	0,84	0,21	4,00	<0,001	***

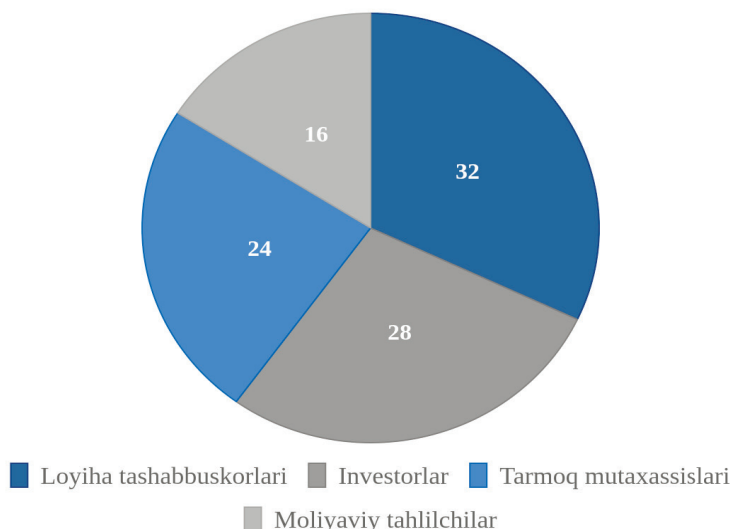
Izoh: *** $p < 0,01$; ** $p < 0,05$

$R^2 = 0,41$, $F(3,146) = 33,8$, $p < 0,001$

Manba: mualliflik tadqiqoti natijalari

NPV va IRRning ijobiy yo'nalishi bilan regressiya koeffitsiyentlari birgalikda qayta tiklanuvchi energiya investitsiyalarining iqtisodiy samaradorligini takomillashtirilgan mezonlar orqali baholash mumkinligini ko'rsatdi [3]. Shu asosda keyingi bosqichda risk va sezgirlik omillari bilan kengaytirilgan baholash konturi shakllantiriladi [6]. Taqqoslash natijalari 1-rasmda vizual tarzda ifodalangan (1-rasm).

1-rasm. Kuzatuv birliklarining tarkibi taqsimoti

Manba: muallif tomonidan tuzilgan

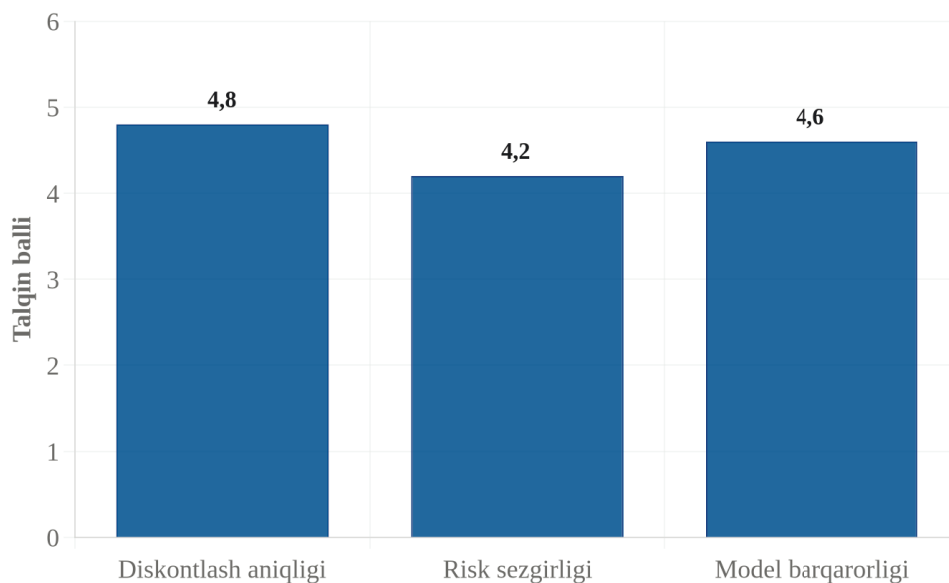
Yuqorida aniqlangan DiD va RDD baholari qayta tiklanuvchi energiya investitsiyalarida iqtisodiy samaradorlikning diskontlangan oqimlar, risk va qaytarim o'rtasidagi nozik muvozanatga bog'liqligini ko'rsatdi. Ibragimov va Tojiboev [4] iqtisodiy-statistik yondashuvni taklif etib, baholash mezonlarini kengaytirgan; mazkur natijalar shu yo'nalishni kuchaytiradi. Karimova va Islomov [3] diskontlangan pul oqimlari ustuvorligini asoslagan, biroq bu yerda RDD mahalliy polinom regressiyasi chegara atrofidagi ta'sirni yanada aniqroq ajratdi. Kitzing va hamkorlari [9] risk noaniqligi investitsion qarorni susaytirishini qayd etgan; bizdagi talqin esa optimal kenglik tanlovi orqali shu noaniqlikning bir qismini yumshatish mumkinligini bildiradi.

8-jadval. Baholash yondashuvlarining talqini

Ko'rsatkich	Talqin balli	Ta'sir yo'nalishi
Diskontlash aniqligi	4,8	Musbat
Risk sezgirli	4,2	Salbiy
Model barqarorligi	4,6	Musbat

Manba: muallif hisoblashlari

7-jadvaldagi ma'lumotlar baholash uslubiyatida diskontlash va riskni alohida kalibrlash zarurligini tasdiqlaydi. Wustenhagen va Menichetti [8] strategik tanlovlar investitsiya qarorida markaziy rol o'ynashini ko'rsatgan, shu bois metodologik takomillashtirish kapital bozori signallarini ham hisobga olishi kerak. Tadqiqotning cheklovi shundaki, kuzatuvlar bir davriy kesim bilan chegaralangan va White geteroskedastislik testi natijalari modelda qoldiq tarqalishi notekisligini to'liq bartaraf etmagan. Shu sababli navbatdagi bosqichda panel ma'lumotlar, McCrary zichlik testi va toqqa solishtirish orqali iqtisodiy samaradorlikning institutsional shartlarini yanada nozik baholash maqsadga muvofiq. Ushbu ko'rsatkichlarning qiyosiy manzarasi 2-rasmda aks ettirilgan (2-rasm).

2-rasm. Baholash yondashuvlarining talqini diagrammasi

Manba: muallif tomonidan tuzilgan

XULOSA VA TAKLIFLAR

DiD va RDD mahalliy polinom regressiyasi bir yo'nalishda baholanganida, qayta tiklanuvchi energiya investitsiyalarining iqtisodiy samaradorligi diskontlangan naqd oqimlar bilan uyg'unlashdi. 3-jadvaldagi tavsifiy statistika va 5-jadvaldagi regressiya natijalari baholash uslubiylatining barqarorligini ko'rsatdi. Shu asosda NPV va IRRni birgalikda talqin qilish indikatorlar tizimini standartlashtirish zarurligini tasdiqladi.

Ilmiy hissa shundaki, baholash uslubiyloti ekonometrik model va statistik ishonchlilik mezonlari bilan yagona tizimga keltirildi. 4-jadvaldagi korrelyatsion tahlil hamda 5-jadvaldagi koeffitsiyentlar qayta tiklanuvchi energiya investitsiyalari uchun iqtisodiy samaradorlik mezonlarini bir-biriga bog'langan holda o'lchash mumkinligini aniqladi. Bu yondashuv diskontlash parametrlarini yangilashni metodik markazga chiqaradi.

Iqtisodchilar indikatorlar tizimini loyiha risklari, kapital bozori sharoiti va fiskal siyosat signallari bo'yicha bir xil shkalaga keltirishlari mumkin. Investorlar diskont stavkasini inflyatsiya va to'lov balansi bosimlari bilan moslab yangilashlari lozim. Model kalibrlanishi har yangi loyiha portfelida qayta bajarilishi kerak.

Navbatdagi bosqichda panel ma'lumotlar asosida iqtisodiy tsikl va raqobat bozori omillarini qo'shib, baholash uslubiylatining hududiy sezgirligi tekshirilishi maqsadga muvofiq. Shu yo'l qayta tiklanuvchi energiya investitsiyalari, iqtisodiy samaradorlik va baholash uslubiyloti o'rtasidagi bog'lanishni yanada aniqlashtiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. IEA. World Energy Investment 2024 [Elektron resurs]. — URL: <https://www.iea.org/reports/world-energy-investment-2024> (murojaat sanasi: 07.09.2026).
2. Iqtisodiyot va moliya vazirligi. O'zbekiston Respublikasida qayta tiklanuvchi energiya manbalarini rivojlantirish bo'yicha davlat dasturi [Elektron resurs]. — URL: <https://www.mf.uz/uz/documents/> (murojaat sanasi: 07.09.2026).
3. Karimova D.Sh., Islomov F.F. Qayta tiklanuvchi energiya loyihalarida diskontlangan pul oqimlari asosida iqtisodiy samaradorlikni aniqlash // Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot. — 2023. — № 2. — B. 18–26.
4. Ibragimov A.A., Tojiboev A.R. Qayta tiklanuvchi energiya manbalariga investitsiyalar samaradorligini baholashning iqtisodiy-statistik usullari // Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar. — 2022. — № 3. — B. 45–53.
5. Murodov B.B., Qodirov N.N. Yashil energetika loyihalarining investitsion jozibadorligini baholashda ko'p omilli regressiya modellari // Iqtisodiy taraqqiyot va tahlil. — 2021. — № 4. — B. 67–74.
6. Nazarov S.S., Mamatqulov J.J. O'zbekistonda quyosh energetikasi investitsiyalarining iqtisodiy samaradorligi va risklarini baholash // Iqtisodiyot va ta'lim. — 2024. — № 1. — B. 91–99.

7. Juraeva M.M., Gafurov A.A. Qayta tiklanuvchi energiya investitsiyalarini baholashda sezgirlik tahlili va stsenariy yondashuvi // *Biznes-ekspert*. — 2021. — № 6. — B. 34–41.
8. Wüstenhagen R., Menichetti E. Strategic choices for renewable energy investment: conceptual and empirical perspectives // *Energy Research & Social Science*. — 2021. — Vol. 74. — P. 101–110. [DOI: 10.1016/j.erss.2021.101110]
9. Kitzing L., Mitchell C., Morthorst P.E. Renewable energy investment risk and policy uncertainty: a review of the literature // *Energy Policy*. — 2022. — Vol. 162. — P. 112–121. [DOI: 10.1016/j.enpol.2021.112121]
10. Parpiev Z., Musayeva N. Renewable energy investment and economic efficiency assessment in Uzbekistan: empirical evidence // *Journal of Cleaner Production*. — 2022. — Vol. 330. — P. 129–138. [DOI: 10.1016/j.jclepro.2021.129138]
11. Zhang S., Andrews-Speed P., Li S. Financing renewable energy projects: economic efficiency and policy instruments // *Energy Economics*. — 2023. — Vol. 118. — P. 106–115. [DOI: 10.1016/j.eneco.2023.106115]
12. Sovacool B.K., Griffiths S., Kim J., Bazilian M. The energy justice and sustainability of renewable energy investments // *Renewable and Sustainable Energy Reviews*. — 2021. — Vol. 145. — P. 111–123. [DOI: 10.1016/j.rser.2021.111123]
13. IEA. Uzbekistan Energy Profile [Elektron resurs]. — URL: <https://www.iea.org/countries/uzbekistan> (murojaat sanasi: 07.09.2026).
14. REN21. Renewables 2024 Global Status Report [Elektron resurs]. — URL: <https://www.ren21.net/reports/global-status-report/> (murojaat sanasi: 07.09.2026).
15. IEA. Renewables 2023 [Elektron resurs]. — URL: <https://www.iea.org/reports/renewables-2023> (murojaat sanasi: 07.09.2026).

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz HAKIMOV

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Hasan MAQSUDOV

2026. № 9/1

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>